

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
Лабораторія психодіагностики та науково-психологічної інформації
Лабораторія психології навчання імені І. О. Синиці**

**НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ
Кафедра загальної та практичної психології**

**II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ»**

КОНФЕРЕНЦІЮ ПРИСВЯЧЕНО 30-РІЧЧЮ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Збірник тез наукових доповідей

8 липня 2021 року

Київ

2021

Рекомендовано до розповсюдження за ухвалою вченої ради Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України (протокол № 11 від 30 вересня 2021 року).

Нова українська школа: психологічні проблеми : збірник тез наукових доповідей II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 8 липня 2021 року) / за ред. С. Д. Максименка. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2021. 74 с.

Редакційна колегія:

С. Д. Максименко, дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор; **Н. В. Пророк**, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України; **Л. В. Дзюбко**, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України; **Л. О. Шатирко**, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України; **С. Т. Бойко**, науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Метою проведення конференції, присвяченої 30-річчю незалежності України, є висвітлення засад, розвитку та практичного застосування концепції Нової української школи. Зокрема розглянуто психологічні та педагогічні проблеми розвитку особистості в умовах Нової української школи; психолого-педагогічні аспекти взаємодії суб'єктів освітнього простору (освітні, вікові, гендерні, взаємодія з дітьми з особливими потребами); психологічні проблеми адаптаційних розладів у суб'єктів освітнього простору в ускладнених сучасних умовах (зокрема, психологічні наслідки пандемії COVID-19, гібридної війни, диджиталізації суспільства, негативних інформаційних впливів); питання психологічної культури та медіаграмотності вчителя; новітні психологічні технології і методики в педагогічному процесі; психологічний супровід реформування сучасної школи в умовах викликів сьогодення (карантинних обмежень, дистанційної освіти).

Відповідальність за вірогідність викладеного матеріалу та належність його автору, за правильне цитування джерел та посилення на них покладено на авторів тез доповідей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

© Інститут психології імені Г. С. Костюка
НАПН України, 2021

Зміст

Бойко С. Т. Особливості психологічного супроводу шкільного навчання в умовах інформаційного суспільства	4
Гнатюк О. В. Психолого-педагогічні проблеми навчання і розвитку молодших школярів в умовах нової української школи	9
Гурлева Т. С. Психологічна допомога суб'єктам освітнього простору в умовах негативних інформаційних впливів	14
Калініченко А. П. Формування культури миру: юридично-психологічний аспект	18
Лебединська І. В. Наративне мислення як чинник розвитку особистості	21
Литвинчук Л. М. Проблема адаптаційних можливостей у суб'єктів освітнього простору в ускладнених умовах: наслідки пандемії COVID-19	25
Манилова Л. М. Психологічне забезпечення освітнього процесу в контексті Нової української школи	28
Мар'яненко Л. В. Генетичний підхід у дослідженні процесу формування пізнавальної діяльності в розвивальному навчанні	33
Назар М. М. Мультимедійні навчальні технології: переваги та недоліки	38
Невмержицький В. М. Психологічна стійкість учнів в умовах навчання і виховання	41
Поклад І. М. Стимулювання творчих проявів особистості засобами мистецтва	45
Пророк Н. В. Вольова регуляція поведінки: психологічні наслідки байдужості до її розвитку в сучасних школярів	50
Снівак Л. М. Особливості проявів адаптаційних розладів у старшокласників закладів загальної середньої освіти в ускладнених сучасних умовах	55
Терещенко Л. А, Мойзріст О. М. Психологічні наслідки пандемії COVID-19 у дітей та шляхи їх подолання	57
Царенко Л. Г. Стрес і психотравма як базові чинники порушень адаптації	61
Царенко Л. Г., Бойко С. Т. До питання особливостей термінологічного поля поняття «адаптація»	66
Чекстере О. Ю. Сором'язливість як ускладнювальний фактор адаптації дитини до соціуму	70

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ АДАПТАЦІЙНИХ РОЗЛАДІВ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УСКЛАДНЕНИХ СУЧАСНИХ УМОВАХ

Співак Любов Миколаївна,
*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психосоматики
та психологічної реабілітації,
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова*

Світова пандемія COVID-19 і карантинні обмеження актуалізували питання про адаптацію людини до життєдіяльності в ускладнених сучасних умовах. Водночас на кожному віковому етапі в людини з'являється потреба вирішення низки важливих життєвих завдань, що також впливає на результат її адаптації до змінених умов. На особливу увагу заслуговує неуспішний результат цього процесу, що може зумовити появу емоційних і поведінкових розладів, порушень психічного і фізичного здоров'я людини.

Чинниками неуспішної адаптації, крім світової пандемії та карантинних обмежень, визначено стресові події, життєві кризи, зміну соціальних ролей тощо. Основними проявами адаптаційних розладів людини є такі: суб'єктивний дистрес, емоційні порушення (пригніченість настрою, тривожність, депресивна реакція чи депресія), зневіра у власних силах, неспроможність прийняття рішення щодо вирішення складної життєвої ситуації тощо. На кожному віковому етапі неуспішна адаптація призводить до ускладнень повсякденної життєдіяльності й соціальної активності людини. В юності до цих ускладнень приєднуються й порушення поведінки особистості [1].

Ранній юнацький (чи старший шкільний) вік вважається перехідним від дитинства до дорослості. Професійне й особистісне самовизначення особистості цього віку ускладнюються в сучасних нестабільних умовах сьогодення, уможливаючи появу адаптаційних розладів. Старшокласники закладів загальної середньої освіти можуть переживати пригніченість настрою у зв'язку зі зміною звичних умов життєдіяльності, що зумовлені карантинними

обмеженнями. Особливості дистанційного навчання (комунікація і доступність програмних засобів, ефективність освітніх інформаційних технологій, активність на онлайн-уроках і необхідність виконання домашніх завдань, дотримання академічної доброчесності та справедливості оцінювання, наявність сучасної техніки і доступ до інтернету, швидкість зворотного зв'язку і т. ін.) можуть призводити до появи в старшокласників фізичної втоми, тривожності, змін стану здоров'я, поведінкових розладів тощо. Останні є проявами адаптаційних розладів.

За результатами проведеного теоретичного аналізу останніх наукових досліджень, присвячених вивченню дезадаптації учнів закладів загальної середньої освіти, виявлено провідні чинники цього процесу та його особливості за певних умов. З'ясовано, що до основних психологічних чинників шкільної та соціальної дезадаптації учнів середніх класів належать такі: переважні цінності, негативна мотивація учіння, симптомокомплекси, комплекс меншовартості, окремі якості особистості (конфліктність, надмірна вразливість, низька комунікабельність), нерозвинутий «Я-образ», високий рівень тривожності й низький рівень рефлексії. Соціальними чинниками шкільної та соціальної дезадаптації учнів середніх класів констатовано такі: суперечки в мікрогрупах і шкільних класах щодо прийнятих норм і правил, ізоляція в класі, конфлікти зі значущими іншими [2].

Встановлено, що в умовах сьогодення основними соціальними і психологічними чинниками дезадаптації учнів старших класів у процесі підготовки до складання зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) є такі: велика тривалість карантину; специфіка дистанційного навчання; зміни форми підготовки до ЗНО; невизначеність дат проведення пробної та основної сесій ЗНО, а також дат проведення вступної кампанії; можливий нерівномірний розподіл учителями навантаження для школярів; недостатня ефективність взаємодій у системах «учень-вчитель», «учень-батьки»; високий рівень тривожності; прояви депресії, апатія; адекватність сприймання й оцінювання, як себе, так і значущих інших; тип темпераменту [3].

Доцільно відзначити й недостатню розробку методів діагностики процесу порушення адаптації «через відсутність адресності багатьох клінічних проявів, труднощів з розмежуванням хворобливих станів з нормальними реакціями на стресові події, наявністю значних культуральних особливостей у реагуванні на стрес та ін.» [1, с. 35].

З огляду на недостатню вивченість проблеми адаптаційних розладів в українських школярів в ускладнених сучасних умовах, перспективним для подальших наукових досліджень вважаємо питання проявів і психологічної діагностики адаптаційних розладів в учнів старших класів вітчизняних закладів загальної середньої освіти.

Література

1. Злишков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ : Педагогічна думка, 2016. 219 с.
2. Зуєва К., Співак Л. Соціальні та психологічні чинники дезадаптації підлітків в умовах сучасних суспільних трансформацій. *Актуальні проблеми теоретичної та консультативної психології* : зб. наук. праць за матеріалами IV Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції (20-21 червня 2019 р., м. Київ). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 23-26.
3. Штомпель Л. М. Психологічні особливості адаптації / дезадаптації учнів у підготовці до складання ЗНО в умовах карантину. *Психологічний часопис*. 2020. Том 6. Вип. 9. С. 101–108. <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.9.10>

ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У ДІТЕЙ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Терещенко Людмила Анатоліївна,
*кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України*
Мойзріст Олена Михайлівна,
*молодший науковий співробітник,
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України*

Діти, як показують медико-статистичні дані України та інших країн, значно рідше інфікуються і хворіють на COVID-19, а ті діти, що захворіли,